

CZĘŚĆ VI.

Przemysłowy personal pomocniczy.

§ 75 a.

Przemysłowe szkoły dla nauki dopełniającej.

Przedsiębiorcy przemysłowi są obowiązani, niezależnie od obowiązków, włożonych na nich specjalnie co do uczniów w § 100, dać robotnikom pomocniczym, dopóki nie ukończą 18 lat życia, tyle wolnego czasu na uczęszczanie do istniejących powszechnych szkół przemysłowych dla nauki uzupełniającej (względnie kursów przygotowawczych), tudzież zawodowych szkół dla nauki uzupełniającej, ile go wedle statutu i planu nauk dotyczącej szkoły potrzeba.

O ile dla robotnic pomocniczych niema jeszcze prze-

§ 75 a.

Die Gewerbeinhaber sind, unbeschadet der im § 100 ihnen speziell hinsichtlich der Lehrlinge auferlegten Pflichten, verhalten. den Hilfsarbeitern bis zum vollendeten 18. Lebensjahre zum Besuche der bestehenden allgemein gewerblichen Fortbildungsschulen (beziehungsweise Vorbereitungskurse) sowie der fachlichen Fortbildungsschulen die erforderliche, durch das Statut und den Lehrplan der betreffenden Schule festgesetzte Zeit einzuräumen.

Insoweit gewerbliche Fortbildungsschulen für weibliche

mysłowych szkół dopełniających, postanowienie poprzedzającego ustępu stosować się ma także do szkół robót ręcznych i gospodarstwa domowego, gdzie takie szkoły istnieją.

M. Rozumie się samo przez się, że pojęciem dopełniających szkół przemysłowych objęte są także dopełniające szkoły handlowe i że zobowiązanie, przewidziane w § 75 a i w § 100, odnosi się do właściciela zakładu przemysłowego, bez względu na to, czy prowadzi on przedsiębiorstwo fabryczne, czy drobno przemysłowe.

Hilfsarbeiter nicht bestehen, gilt die Bestimmung des vorstehenden Absatzes auch bezüglich der etwa vorhandenen Handarbeits- und Haushaltungsschulen.

§ 98 a.

Okres nauki.

Okres nauki może wynosić, o ile w tym względzie nie mają zastosowania szczególne postanowienia § 14 i § 114 lit. b, względnie zarządzenia, wydane na podstawie § 23, ustępu 1 i 3, drogą rozporządzenia lub postanowienia ustawy z dnia 26 grudnia 1893 Dz. u. p. L. 193, w przemysłach, nie wykonywanych sposobem fabrycznym najmniej dwa, a najwięcej cztery lata, w przemysłach zaś, prowadzonych sposobem fabrycznym, najmniej dwa, a najwięcej trzy lata. W tych granicach czasu okres nauki winien być postanowiony statutem stowarzyszenia (§ 114 lit. b i § 119 c lit. f), względnie umową o naukę.

§ 98 a.

Die Lehrzeit darf, sofern diesfalls nicht die besonderen Bestimmungen des § 14 und § 114, lit. b, beziehungsweise die auf Grund des § 23, Alinea 1 und 3, im Verordnungswege oder im Gesetze vom 26. Dezember 1893, R. G. Bl. Nr. 193, getroffenen Anordnungen in Betracht kommen, bei nicht fabrikmässigen Gewerben nicht weniger als zwei und nicht mehr als vier Jahre, bei fabrikmässigen Gewerben jedoch nicht weniger als zwei und nicht mehr als drei Jahre betragen. Innerhalb dieser Zeitgrenzen hat die Festsetzung der Lehrzeit durch das Genossenschaftsstatut (§ 114, lit. b und § 119 c, lit. f), beziehungsweise durch den Lehrvertrag zu erfolgen.

Dla poszczególnych wolnych przemysłów, nie wykonywanych sposobem fabrycznym, może Minister handlu, po wysłuchaniu Izby handlowej i przemysłowej, postanowić drogą rozporządzenia zníženie okresu nauki na rok jeden.

Jeżeli uczeń odbył już część okresu nauki u jednego majstra, natenczas w razie prawidłowego przejścia do drugiego majstra tę część terminu policzyć mu należy do całkowitego okresu nauki.

Für einzelne nicht fabrikmässig betriebene freie Gewerbe kann der Handelsminister nach Anhörung der Handels- und Gewerbekammer im Verordnungswege bestimmen, dass die Lehrzeit auf ein Jahr herabgesetzt werde.

Hat der Lehrling einen Teil der Lehrzeit bei einem Lehrherrn bereits zurückgelegt, so ist im Falle des ordnungsmässigen Übertrittes zu einem anderen Lehrherrn dieser Teil der Lehrzeit in die Gesamtdauer der Lehrzeit einzurechnen.

§ 98.

Trzymanie uczniów.

Uczniów mogą trzymać tylko tacy przedsiębiorcy przemysłowi, którzy albo sami posiadają potrzebne wiadomości zawodowe, aby uczynić zadość przepisom § 100 co do przemysłowego wykształcenia uczniów, albo mają zastępców, posiadających takie wiadomości, i którzy według urzędzenia swego przemysłu i sposobu wykonywania go faktycznie są w stanie temu zadaniu odpowiedzieć.

Przedsiębiorcom przemysłowym, którzy byli skazani za jakąś zbrodnię w ogólności lub za występki, popełnione z chciwości albo przeciw moralności publicznej,

§ 98.

Lehrlinge dürfen nur von solchen Gewerbeinhabern gehalten werden, welche selbst oder deren Stellvertreter die erforderlichen Fachkenntnisse besitzen, um den Vorschriften des § 100 in Betreff der gewerblichen Ausbildung der Lehrlinge nachzukommen und die auch nach der Einrichtung und der Art der Ausübung des Gewerbes tatsächlich in der Lage sind, dies zu tun.

Jene Gewerbeinhaber, welche wegen eines Verbrechens überhaupt oder wegen eines aus Gewinnsucht begangenen oder gegen die öffentliche Sittlichkeit gerichteten Vergehens oder einer derlei Übertretung verurteilt wurden, dürfen Lehr-

albo też za takie przekroczenie, nie wolno ani przyjmować uczniów, ani przyjętych dłużej u siebie trzymać.

Prawo trzymania uczniów może władza przemysłowa tym przedsiębiorcom przemysłowym, którzy dopuścili się znacznego naruszenia obowiązków wobec powierzonych sobie uczniów lub przeciw którym przemawiają fakty, wskazujące, że brak im kwalifikacji moralnej do trzymania uczniów, odebrać raz na zawsze, albo na pewien czas i to niezawisłe od kary, jaką zresztą należy przeciw nim wymierzyć według ustawy przemysłowej lub powszechnej ustawy karnej.

W szczególności, gdyby z wyniku egzaminu terminatorskiego (egzaminu na czeladnika) okazało się, że na pryncypała spada wina za nieodpowiedni postęp ucznia, można mu odebrać prawo trzymania uczniów raz na zawsze, albo na pewien czas.

linge weder aufnehmen noch die bereits aufgenommenen länger behalten.

Das Recht, Lehrlinge zu halten, kann von der Gewerbebehörde solchen Gewerbeinhabern, welche sich grober Pflichtverletzungen gegen die ihnen anvertrauten Lehrlinge schuldig gemacht haben oder gegen welche Tatsachen vorliegen, welche sie in sittlicher Beziehung zum Halten von Lehrlingen ungeeignet erscheinen lassen, unabhängig von der sonstigen nach der Gewerbeordnung oder dem allgemeinen Strafgesetze zu verhängenden Strafe, für immer oder auf bestimmte Zeit entzogen werden.

Insbesondere kann dann, wenn aus dem Ergebnisse der Lehrlingsprüfung (Gesellenprüfung) hervorgeht, dass der Lehrherr an dem nicht entsprechenden Erfolge des Lehrlings schuld trägt, dem Lehrherrn das Recht, Lehrlinge zu halten, für immer oder auf bestimmte Zeit entzogen werden.

Odebranie prawa trzymania uczniów nastąpi po wysłuchaniu stowarzyszenia, do którego majster należy.

Przedsiębiorcom przemysłowym, którzy zatrudniają u siebie uczniów, może władza przemysłowa na wniosek odnośnego stowarzyszenia lub inspektora przemysłowego zabronić trzymania równocześnie młodocianych robotników pomocniczych, jeżeli przez trzymanie takich robotników omijają przepisy, obowiązujące co do uczniów.

W przypadkach, w których niema powodu do obawiania się szkody lub nadużycia, może władza przemysłowa wspomnianym w ustępie 2 przedsiębiorcom przemysłowym pozwolić wyjątkowo na przyjmowanie uczniów.

Przepisy, dotyczące odebrania za karę prawa trzymania uczniów, zawiera § 133 a.

Die Entziehung des Rechtes, Lehrlinge zu halten, erfolgt nach Anhörung der Genossenschaft, welcher der Lehrherr angehört.

Gewerbeinhabern, welche Lehrlinge beschäftigen, kann die Gewerbebehörde die gleichzeitige Haltung jugendlicher Hilfsarbeiter über Antrag der betreffenden Genossenschaft oder des Gewerbeinspektors dann untersagen, wenn durch die Haltung der jugendlichen Hilfsarbeiter die für das Lehrlingswesen geltenden Vorschriften umgangen werden.

In Fällen, in welchen ein Nachteil oder Missbrauch nicht zu besorgen ist, kann die Gewerbebehörde den im Alinea 2 genannten Gewerbeinhabern die ausnahmsweise Bewilligung zur Aufnahme von Lehrlingen erteilen.

Die Vorschriften über die strafweise Entziehung des Rechtes, Lehrlinge zu halten, enthält § 133 a.

§ 99.

Przyjmowanie uczniów.

Uczniów przyjmować należy na podstawie szczególnej umowy, która zawarta być powinna pisemnie w przeciągu czterech tygodni po rozpoczęciu stosunku nauki. Jeden egzemplarz tej umowy posłać należy zaraz po jej zawarciu do starszyny stowarzyszenia, a gdy pryncypał nie należy do żadnego stowarzyszenia, do władzy gminnej i zapisać w przeznaczonej na to księdze protokołowej.

Umowa o naukę jest wolna od stempli i należytości.

Powinna ona zawierać:

1) nazwisko majstra, przemysł, którym się trudni, i miejsce pobytu;

§ 99.

Die Aufnahme der Lehrlinge hat auf Grund eines besonderen Vertrages zu geschehen, der binnen vier Wochen nach Beginn des Lehrverhältnisses schriftlich abzuschliessen ist. Ein Exemplar desselben ist sofort nach Abschluss der Genossenschaftsvorsteherung oder, wenn der Lehrherr keiner Genossenschaft angehört, der Gemeindebehörde einzusenden und in dem hiefür bestimmten Protokollbuche zu verzeichnen.

Der Lehrvertrag ist stempel- und gebührenfrei.

Derselbe muss enthalten:

1) den Namen des Lehrherrn, das Gewerbe, welches er betreibt, und den Aufenthaltsort desselben;

2) imię i nazwisko, wiek i miejsce zamieszkania ucznia;

3) o ile chodzi o ucznia małoletniego, imiona i nazwiska, zatrudnienie i miejsce zamieszkania jego rodziców, jego opiekuna lub jakiegokolwiek innego zastępcy ustawowego;

4) datę umowy i czas trwania stosunku umownego;

5) postanowienie, że niezawisłe od wszelkich innych ustawowych obowiązków, ciążących na obu umawiających się stronach, przedsiębiorca przemysłowy zobowiązuje się w szczególności kształcić ucznia w umiejętnościach przemysłu, którego tenże ma się wyuczyć, lub dać go kształcić uzdolnionemu do tego zastępcy i że uczeń obowiązany jest w tym przemyśle pilnie pracować;

6) warunki przyjęcia, dotyczące opłaty za naukę lub ewentualnej płacy, wyżywienia, odziewania, mieszkania,

2) den Namen (Vor- und Zunamen), das Alter und den Wohnort des Lehrlings;

3) sofern es sich um einen minderjährigen Lehrling handelt, den Namen, die Beschäftigung und den Wohnort seiner Eltern, seines Vormundes oder sonstigen gesetzlichen Vertreters;

4) das Datum des Vertrages und die Dauer des Vertragsverhältnisses;

5) Die Bestimmung, dass insbesondere — unbeschadet der den beiden Kontrahenten obliegenden, sonstigen gesetzlichen Verpflichtungen — der Gewerbeinhaber sich verpflichtet, den Lehrling in den Fertigkeiten des von ihm zu erlernenden Gewerbes zu unterweisen oder durch einen hiezu befähigten Stellvertreter unterweisen zu lassen und dass der Lehrling zur fleissigen Verwendung in diesem Gewerbe verhalten ist;

6) Die Bedingungen der Aufnahme in Betreff des Lehr-

trwania czasu nauki, taksy egzaminowej, tudzież opłaty od wcielenia i wyzwolenia, należące się stowarzyszeniu.

Najistotniejsze warunki umowy winna władza gminna zapisać w książce robotniczej.

Przedsiębiorcy przemysłowi, którzy, przyjmując uczniów, nie trzymają się tych postanowień, stają się winnymi przekroczenia ustawy przemysłowej.

geldes oder etwaigen Lohnes, der Verköstigung, der Bekleidung, der Wohnung, der Dauer der Lehrzeit, der Prüfungstaxe und der genossenschaftlichen Aufding- und Freisprechgebühr.

Die wesentlichsten Vertragsbedingungen sind von der Gemeindebehörde in das Arbeitsbuch aufzunehmen.

Gewerbeinhaber, welche bei der Aufnahme von Lehrlingen sich nicht an diese Bestimmung halten, machen sich einer Übertretung der Gewerbeordnung schuldig.

§ 99 b.

Obowiązki ucznia.

Uczeń obowiązany jest okazywać majstrowi posłuszeństwo i wierność, dochowywać tajemnicy, pracować pilnie, sprawować się przyzwoicie i być czynnym w przemyśle według poleceń majstra.

Uczeń małoletni podlega karności ojcowskiej majstra, którego opieki i pieczołowitości używa.

Uczeniowie, którzy nie skończyli jeszcze z dobrym skutkiem przemysłowej nauki dopełniającej lub innej nauki, mającej przynajmniej takie samo znaczenie, obowiązani są uczęszczać regularnie do istniejących powszechnych szkół przemysłowych dopełniających (względnie na

§ 99 b.

Der Lehrling ist dem Lehrherrn zur Folgsamkeit, Treue und Verschwiegenheit, zu Fleiss und anständigem Betragen verpflichtet und muss sich nach dessen Anweisung und Gewerbe verwenden.

Ein minderjähriger Lehrling ist der väterlichen Zucht des Lehrherrn unterworfen, dessen Schutz und Obsorge er genießt.

Die Lehrlinge sind, insofern sie den gewerblichen Fortbildungs- oder einen anderen mindestens gleichwertigen Unterricht noch nicht mit Erfolg absolviert haben, verpflichtet,

kursa przygotowawcze), tudzież do szkół zawodowych dopełniających, a to w sposób przepisany odnośnym planem nauki, aż do zupełnego uzyskania wykształcenia, stanowiącego cel tej nauki.

Orzeczenie w kwestyi, jaką naukę uważać należy za posiadającą takie samo znaczenie, wyda Minister wyznań i oświaty w porozumieniu z Ministrem handlu.

Uczniom, którzy z własnej winy nie czynią dostatecznych postępów w nauce lub w drodze dyscyplinarnej zostali wykluczeni na jakiś czas z nauki szkolnej, może władza przemysłowa na podstawie doniesienia, uczynionego przez dotyczący organ nadzoru szkolnego, przedłużyć prawidłowy czas trwania nauki, ustanowiony w statucie lub umowie.

Przedłużenie czasu nauki może być zarządzane także w takim razie, jeżeli uczeń nie zda przepisanego egza-

die bestehenden allgemein gewerblichen Fortbildungsschulen (beziehungsweise Vorbereitungskurse) sowie die fachlichen Fortbildungsschulen in der durch den bezüglichen Lehrplan vorgeschriebenen Weise bis zur vollständigen Erreichung des Lehrzieles regelmässig zu besuchen.

Die Entscheidung über die Gleichwertigkeit des Unterrichtes wird vom Minister für Kultus und Unterricht im Einvernehmen mit dem Handelsminister gefällt.

Für jene Lehrlinge, welche durch eigenes Verschulden einen genügenden Unterrichtserfolg nicht erreichen oder im Disziplinarwege von dem Schulunterrichte zeitweilig ausgeschlossen werden, kann seitens der Gewerbebehörde auf Grund der von dem betreffenden Schulaufsichtorgane erstatteten Anzeige die statuten- oder vertragsmässig festgesetzte regelmässige Dauer der Lehrzeit verlängert werden.

Eine Verlängerung der Lehrzeit tritt ferner dann ein,

minu terminatorskiego (egzaminu na czeladnika) przed ukończeniem czasu nauki.

Jednakże przedłużenie czasu nauki, zarządzane w myśl poprzedzających postanowień, nie może w żadnym razie wynosić więcej niż pół roku.

wenn der Lehrling die vorgeschriebene Lehrlingsprüfung (Gesellenprüfung) vor Beendigung der Lehrzeit nicht bestanden hat.

Die Dauer der im Sinne der vorstehenden Bestimmungen verlängerten Lehrzeit darf jedoch in keinem Falle mehr als ein halbes Jahr betragen.

§ 100.

Obowiązki majstra.

Majster winien zajmować się sumiennie przemysłowym wykształceniem ucznia i nie powinien pozbawiać go czasu i sposobności do tego przez zatrudnianie go innemi robotami (§ 76).

On sam, względnie jego zastępca, obowiązany jest czuwać nad obyczajami i zachowaniem się małoletniego ucznia w warsztacie i poza warsztatem, nakłaniać go do pracowitości, do dobrych obyczajów i do dopełniania powinności religijnych; nie powinien ani sam źle się z nim obchodzić, ani pozwalać na takie obchodzenie się z nim

§ 100.

Der Lehrherr hat sich die gewerbliche Ausbildung des Lehrlings angelegen sein zu lassen und ihm die erforderliche Zeit und Gelegenheit durch Verwendung zu anderen Dienstleistungen (§ 76) nicht zu entziehen.

Ihm, beziehungsweise seinem Stellvertreter obliegt die Überwachung der Sitten und der Aufführung des minderjährigen Lehrlings in und ausser der Werkstätte; er hat denselben zur Arbeitsamkeit, zu guten Sitten und zur Erfüllung der religiösen Pflichten zu verhalten; er hat ferner jede Misshandlung desselben zu unterlassen, ihn gegen solche von Seite der Arbeits- und Hausgenossen zu schützen und dafür Sorge

ze strony innych robotników i domowników i winien czuć nad tem, żeby uczniowi nie przydzielano pewnych robót, jak np. przenoszenia ciężarów itp. w taki sposób i przez czas tak długi, iżby to przechodziło jego siły fizyczne.

Majster, względnie jego zastępca, jest nadto obowiązany dać tym uczniom, którzy nie skończyli jeszcze z pomyślnym skutkiem przemysłowej nauki dopełniającą lub innej nauki, mającej przynajmniej takie samo znaczenie, tyle wolnego czasu, ile potrzeba na uczęszczanie do zakładów w § 99 b, ust. 3 wzmiankowanych, aż do zupełnego nabycia wykształcenia, stanowiącego cel nauki, pilnować, żeby do tych szkół uczęszczali i ułatwiać nadzorowanie regularnego uczęszczania do szkoły przez zapisywanie i wypisywanie uczniów u kierownictwa szkoły.

Gdyby uczeń małoletni zachorował lub zbiegł, tudzież w razie innych ważnych wydarzeń, winien majster uwia-

zu tragen, dass dem Lehrlinge nicht Arbeitsverrichtungen, wie Transportierung von Lasten u. dgl., in einer solchen Art und Dauer zugewiesen werden, dass sie seinen physischen Kräften nicht angemessen sind.

Der Lehrherr, beziehungsweise sein Stellvertreter ist weiter verpflichtet, jenen Lehrlingen, welche den gewerblichen Fortbildungs- oder einen anderen mindestens gleichwertigen Unterricht noch nicht erfolgreich absolviert haben, die zum Besuche der im § 99 b, Alinea 3, erwähnten Anstalten erforderliche Zeit bis zur vollständigen Erreichung des Lehrzieles einzuräumen, sie zum Besuche dieser Schulen zu verhalten und die Überwachung des regelmässigen Schulbesuches durch die An- und Abmeldung der Lehrlinge bei der Schulleitung zu ermöglichen.

Im Falle der Erkrankung oder des Entlaufens des minderjährigen Lehrlings und bei anderen wichtigen Vorkommnissen hat der Lehrherr die Eltern, Vormünder oder sonstigen

domić o tem niezwłocznie jego rodziców, opiekuna lub innych bliskich, jakoteż stowarzyszenie.

Majster, który z własnej winy powoduje dłużej niż 14 dni trwające opóźnienie wcielenia lub wyzwolenia ucznia, popełnia przekroczenie ustawy przemysłowej.

Angehörigen desselben sowie die Genossenschaft hievon sofort zu benachrichtigen.

Wenn der Lehrherr durch sein Verschulden eine mehr als 14-tägige Verzögerung der Aufdingung oder Freisprechung des Lehrlings herbeiführt, begeht er eine Übertretung der Gewerbeordnung.

§ 100 a.

Oznaczenie stosunku liczbowego uczniów.

O ile dla poszczególnych przemysłów nie wprowadzono w statucie stowarzyszenia żadnych postanowień co do stosunku liczbowego, jaki zachodzić ma w poszczególnych przemysłach między ilością uczniów a ilością pomocników, może Minister handlu w porozumieniu z Ministrem spraw wewnętrznych ustanowić ten stosunek liczbowy po wysłuchaniu Izby handlowej i przemysłowej drogą rozporządzenia. Stosunek ten może być ustanowiony albo w ogólności albo dla pewnych tylko okręgów.

§ 100 a.

Soweit für einzelne Gewerbe keine Bestimmungen über das Verhältniss der Zahl der Lehrlinge zu jener der Gehilfen im Wege des Genossenschaftsstatutes getroffen werden, kann der Handelsminister im Einvernehmen mit dem Minister des Innern nach Anhörung der Handels- und Gewerbekammer dieses Zehlenverhältniss im Verordnungswege festsetzen. Diese Festsetzung kann im allgemeinen oder für bestimmte Bezirke erfolgen.

§ 104.

Świadectwo nauki i świadectwo wyzwolin (dyplom na czeladnika).

Gdy stosunek nauki ulega rozwiązaniu, winien majster wystawić uczniowi świadectwo za odbyty czas nauki, wykazujące, jak się uczeń w tym czasie sprawował i jakiego wykształcenia w przemyśle nabył.

Gdy takie rozwiązanie następuje wskutek należytego ukończenia stosunku nauki, a majster jest członkiem pewnego stowarzyszenia, winna starszyzna stowarzyszenia, biorąc za podstawę świadectwo nauki, względnie świadectwa nauki, świadectwo odejścia ze szkoły dla

§ 104.

Bei Auflösung des Lehrverhältnisses hat der Lehrherr dem Lehrlinge ein Zeugnis über die zugebrachte Lehrzeit, sein Betragen während derselben die gewonnene Ausbildung im Gewerbe auszustellen.

Im Falle der Auflösung durch ordnungsmässige Beendigung des Lehrverhältnisses ist, wenn der Lehrherr einer Genossenschaft angehört, von der Genossenschaftsvorsteherung unter Benützung des Lehrzeugnisses, beziehungsweise der Lehrzeugnisse, des Abgangszeugnisses der Fortbildungsschule und gegebenen Falles des Zeugnisses über die mit oder ohne Erfolg abgelegte Lehrlingsprüfung sowie der seitens der Genossenschaft gemäs § 114 gemachten Wahrnehmungen ein Lehr-

nauki dopełniającej, a w danym razie także świadectwo z egzaminu terminatorskiego, złożonego ze skutkiem albo bez skutku, tudzież na podstawie spostrzeżeń, poczynionych przez stowarzyszenie stosownie do § 114 — wystawić świadectwo wyzwolin; miejsce tego świadectwa zastąpi w przemysłach rękodzielniczych dyplom na czeladnika, jednakże tylko w razie zdania z dobrym postępem egzaminu na czeladnika (104 b).

Nazwę czeladnika uzyskuje się tylko przez zdanie z dobrym postępem egzaminu na czeladnika. Robotnik pomocniczy, posiadający tylko świadectwo wyzwolenia, nazywa się pomocnikiem.

Istotną treść wspomnianych wyżej poświadczeń majstra i stowarzyszenia należy wciągnąć do książki robotniczej, a miejscowa władza policyjna winna te zapiski uwierzytelnić bezpłatnie i bez stempla.

K. P. (do §§ 104 do 104 e). Tytuł »czeladnika« winien zyskać znowu większe znaczenie w rękodzielnictwie tak, jak i tytuł »majstra«. Powinno jednak także nastąpić sprawiedliwe wyrównanie między uzdolnieniem a tymczasową niezdolnością, gdyż do podjęcia samodzielnego przemysłu rękodzielniczego nieodzownym warunkiem jest egzamin na czeladnika z dobrym

brief auszustellen; an dessen Stelle tritt bei handwerksmässigen Gewerben, jedoch nur im Falle erfolgreich abgelegter Gesellenprüfung (§ 104 b), der Gesellenbrief.

Der Titel Geselle wird nur durch die erfolgreiche Ablegung der Gesellenprüfung erworben. Der nur mit Lehrbrief ausgestattete Hilfsarbeiter heisst Gehilfe.

Der wesentliche Inhalt der oberwähnten Bescheinigungen des Lehrherrn sowie der Genossenschaft ist in das Arbeitsbuch einzutragen und von der Ortspolizeibehörde kosten- und stempelfrei zu beglaubigen.

postępem i kilkuletnia praktyka w charakterze czeladnika. Nie ulega bowiem najmniejszej wątpliwości, że nazwa czeladnika ma w rzemiośle znacznie większe znaczenie, aniżeli nazwa pomocnika, gdyż czeladnik bierze bezpośredni udział przy tworzeniu wytworu rękodzielniczego, równając się co do wartości pracy z majstrem; uwytatnioną tu jest zatem wspólna, równowartościowa praca twórca majstra i czeladnika, której nie można żadną miarą przyznać pomocnikowi (robotnikowi pomocniczemu). Pomocnik w tem znaczeniu musi być uważany za siłę poboczną majstra lub czeladnika, gdyż wykonywa on przeważnie łatwiejsze roboty poboczne, przygotowawcze i naprawki, do których czeladnik jest za kosztowny. Pomocnik zatem nie ma równej z majstrem zasługi w tworzeniu dzieła.

§ 104 b *).

Egzamin na czeladnika w przemysłach rękodzielniczych.

Stowarzyszenia przemysłowe winny postarać się o to, żeby wszyscy uczniowie, zatrudnieni w przemysłach rękodzielniczych, mogli z końcem okresu nauki poddać się egzaminowi na czeladników, który ma dać dowód, że uczeń przyswoił sobie wiadomości i biegłości, potrzebne w odnośnym przemyśle dla czeladnika.

O to samo powinna się postarać władza przemysłowa co do takich uczniów, którzy są zatrudnieni w podobnych przedsiębiorstwach fabrycznych, względnie w ręk-

§ 104 b.

Die Gewerbe-genossenschaften haben Vorsorge zu treffen, dass alle in handwerksmässigen Gewerben verwendeten Lehrlinge sich am Ende der Lehrzeit einer Gesellenprüfung unterziehen können, welche den Nachweis zu erbringen hat, dass der Lehrling sich die in dem betreffenden Gewerbe für einen Gesellen erforderlichen Kenntnisse und Fertigkeiten angeeignet hat.

Die gleiche Vorsorge hat die Gewerbebehörde in Ansehung solcher Lehrlinge zu treffen, welche in analogen Fabriksbetrieben, beziehungsweise in handwerksmässigen Gewerbebetrieben, die keiner Genossenschaft angehören, verwendet werden.

*) obowiązuje od 16 lutego 1908 (art. III. ust. wprov.).

kodzielnicznych przedsiębiorstwach przemysłowych, nie należących do żadnego stowarzyszenia.

Egzamin na czeladnika zdawany będzie przed komisją egzaminacyjną, utworzoną przez odnośne stowarzyszenie. Jednakże interesowane stowarzyszenia mogą za wzajemnem porozumieniem postanowić, że należący do nich uczniowie mają zdawać egzamin na czeladników przed komisją egzaminacyjną, utworzoną dla odnośnego rękodzielniczego przemysłu w jednym z tych stowarzyszeń.

Komisja egzaminacyjna składa się z przewodniczącego i najmniej dwóch, a najwięcej czterech członków. Przewodniczącego ustanawia na trzy lata władza przemysłowa, wysłuchawszy opinii Izby handlowej i przemysłowej, a gdzie istnieje związek stowarzyszeń, także opinii tego związku i zapytawszy o zdanie odnośne stowarzyszenie. Co się tyczy członków komisji, to jednego u-

Die Gesellenprüfung ist vor der von der betreffenden Genossenschaft gebildeten Prüfungskommission abzulegen. Doch können die beteiligten Genossenschaften im gegenseitigen Einvernehmen auch die Bestimmung treffen, dass ihre Lehrlinge die Gesellenprüfung vor der für das betreffende handwerksmässige Gewerbe bei einer dieser Genossenschaften gebildeten Prüfungskommission abzulegen haben.

Die Prüfungskommission besteht aus einem Vorsitzenden und mindestens zwei, höchstens vier Beisitzern. Der Vorsitzende wird von der Gewerbebehörde nach Einvernehmung der Handels- und Gewerbebehörde, des etwa bestehenden Genossenschaftsverbandes und der betreffenden Genossenschaften auf drei Jahre bestellt. Von den Beisitzern wird ein Mitglied aus der Zahl der Gesellen, welche mindestens vier Jahre im Gewerbe tätig sind, die übrigen werden aus der Mitte der Ge-

stanawia się z grona czeladników, którzy pracują w odnośnym przemyśle najmniej przez cztery lata, resztę zaś z grona właścicieli przemysłowych, którzy najmniej przez trzy lata wykonują swój przemysł samoistnie. Członków wyznacza w każdym przypadku z osobna starszyzna stowarzyszenia na podstawie dwóch list imiennych, z których jedną ułożyć ma zgromadzenie stowarzyszenia, drugą zaś, dotyczącą czeladników, zgromadzenie pomocników, na okres trzechletni.

W pierwszych czterech latach od wejścia w życie tych przepisów mogą być umieszczani na liście członków komisji egzaminacyjnej także pomocnicy, którzy nie zdali egzaminu na czeladnika.

Dla uczniów przemysłów rękodzielnicznych, którzy odbyli naukę w jakimś przedsiębiorstwie fabrycznym lub u majstra, nie należącego do żadnego stowarzyszenia, albo wreszcie w jednym z zakładów, wspomnianych w § 14 b, ust. 2, winna władza przemysłowa po wysłuchaniu

werbeinhaber, welche mindestens drei Jahre ihr Gewerbe selbstständig ausüben, bestellt. Die Beisitzer sind nach je einer von der Genossenschaftsversammlung und bezüglich der Gesellen von der Gehilfenversammlung für drei Jahre anzulegenden Namensliste von Fall zu Fall durch die Genossenschaftsvorstellung zu bestimmen.

Während der ersten vier Jahre nach Inkrafttreten dieser Vorschriften können auch Gehilfen, welche die Gesellenprüfung nicht abgelegt haben, in die Liste der Beisitzer der Prüfungskommission aufgenommen werden.

Für Lehrlinge handwerksmässiger Gewerbe, welche die Lehre in einem Fabriksbetriebe oder bei einem keiner Genossenschaft angehörenden Lehrherrn oder einer der im § 14 b, Alinea 2, gedachten Anstalten zurückgelegt haben, hat die Ge-

Izby handlowej i przemysłowej ustanowić komisję egzaminacyjną z analogicznym uwzględnieniem poprzedzających postanowień.

werbebehörde nach Anhörung der Handels- und Gewerbekammer die Prüfungskommissionen unter sinngemässer Berücksichtigung der vorangehenden Bestimmungen zu bestellen.

§ 104 c *).

Postępowanie przy egzaminie, zakres i rodzaj materiału egzaminowego, oraz wymiar opłaty za egzamin, którą uczeń ma uiścić, unormują osobne regulamina egzaminowe, które wydane będą dla poszczególnych stowarzyszeń według rozmaitych kategorii przemysłów rzemieślniczych przez polityczną władzę krajową na wniosek odnośnych stowarzyszeń, po zasięgnięciu opinii Izby handlowej i przemysłowej, a gdzie istnieje związek stowarzyszeń, także opinii tego związku. Koszta egzaminu ponosi stowarzyszenie, na rzecz którego przypadają także opłaty egzaminacyjne.

§ 104 c.

Der Vorgang bei der Prüfung, der Umfang und die Art des Prüfungstoffes sowie die Höhe der vom Lehrling zu entrichtenden Prüfungstaxe wird durch besondere Prüfungsordnungen geregelt, welche für die einzelnen Genossenschaften nach den verschiedenen Kategorien handwerksmässiger Gewerbe von der politischen Landesbehörde über Antrag der Genossenschaften und nach Anhörung der Handels- und Gewerbekammer sowie des etwa bestehenden Genossenschaftsverbandes erlassen werden. Die Kosten der Prüfung werden von der Genossenschaft getragen, der auch die Prüfungstaxen zufließen.

*) *obowiązuje od 16 lutego 1908 (art. III, ust. wpraw.).*

Dla egzaminów tych uczniów, o których była mowa w § 104 b, ust. 6, wydane będą przez polityczną władzę krajową po wysłuchaniu Izby handlowej i przemysłowej, analogiczne regulamina egzaminowe. Koszta egzaminu ponosić będzie w takich razach Izba handlowa i przemysłowa, której w zamian za to dostają się opłaty egzaminacyjne.

M. (do § 104 b, c, d). Szczególną i wyraźną pieczęć nad uwolnieniem ubogich terminatorów od opłaty taksy egzaminacyjnej uznał projekt za zbędną, gdyż uwolnienie takie nawet bez ścisłego przepisu ustawy nastąpić może i powinno przez stowarzyszenia, wobec czego nie stoi faktycznie na przeszkodzie uwzględnieniu odnośnego życzenia doradczego ciała robotniczego. Wysokość taksy egzaminacyjnej, nie podaną w ustawie, oznaczy regulamin egzaminacyjny, który ma wydać władza krajowa, skutkiem czego bezpodstawną jest obawa nadużyć przy ustanawianiu tych taks.

Für die Prüfung der im § 104 b, Absatz 6, erwähnten Lehrlinge werden analoge Prüfungsordnungen von der politischen Landesbehörde nach Anhörung der Handels- und Gewerbekammer erlassen. Die Kosten der Prüfung werden in diesen Fällen von den Handels- und Gewerbekammern getragen, welchen hingegen die Prüfungstaxen zufließen.

§ 104 d*).

Uczeń albo pomocnik winien wnieść wolną od stempla prośbę o dopuszczenie do egzaminu na czeladnika do starszyny stowarzyszenia, względnie (§ 104 b, ust. 6) do komisji egzaminacyjnej i załączyć do swej prośby świadectwo nauki, oraz, o ile był obowiązany do uczęszczania na naukę dopełniającą (§ 99 b, ust. 3), świadectwa frekwencji, albo też, o ile już był czynnym, jako pomocnik, świadectwo pracy.

Komisja egzaminacyjna winna o wyniku egzaminu

§ 104 d.

Der Lehrling oder Gehilfe hat ein stempelfreies Gesuch um Zulassung zur Gesellenprüfung an die Genossenschaftsvorstellung, beziehungsweise (§ 104 b, Absatz 6) an die Prüfungskommission zu richten und seinem Gesuche das Lehrzeugnis und, sofern er zum Besuche einer Fortbildungsschule (§ 99 b, Absatz 3) verpflichtet war, die Zeugnisse über den Schulbesuch oder, im Falle derselbe bereits als Gehilfe tätig war, das Arbeitszeugnis beizulegen.

Die Prüfungskommission hat über das Ergebnis der Prüfung ein stempelfreies Zeugnis kostenlos auszustellen, welches im Falle günstigen Erfolges in dem Gesellenbriefe einzutragen ist.

*) obowiązuje od 16 lutego 1908 (art. III, ust. nprow.).

wystawić bezpłatnie wolne od stempla świadectwo, które w razie dobrego postępu należy zaciągnąć do dyplomu na czeladnika.

Gdyby egzamin wypadł niepomyślnie, komisya egzaminacyjna ma wyznaczyć, o ile chodzi o uczniów, termin powtórzenia egzaminu, mając uwagę na postanowienia § 99 b, ust. 7.

Gdyby pewne stowarzyszenie nie poczyniło starań co do egzaminu na czeladnika, do których jest obowiązane w myśl § 104 b, ust. 1 i 3, natenczas uczniom, należącym do tego stowarzyszenia, wolno zdawać egzamin na czeladnika przed inną zawodowo powołaną komisją egzaminacyjną, utworzoną według przepisów niniejszej ustawy.

Uczniowie, o których była mowa w § 104 b, ust. 6, mogą na swą prośbę i za zgodą dotyczącego stowarzyszenia zdawać egzamin na czeladnika także przed komisją egzaminacyjną, utworzoną przez stowarzyszenie.

Wird die Prüfung nicht bestanden, so hat die Prüfungskommission bei Lehrlingen unter Bedachtnahme auf die Bestimmungen des § 99 b, Alinea 7, den Termin für die Wiederholung der Prüfung anzuberaumen.

Wenn eine Genossenschaft die ihr nach § 104 b, Absatz 1 und 3, in Ansehung der Vornahme der Gesellenprüfung obliegende Vorsorge nicht trifft, steht es den dieser Genossenschaft angehörigen Lehrlingen frei, die Gesellenprüfung vor einer anderen nach den Vorschriften dieses Gesetzes gebildeten fachlich berufenen Prüfungskommission abzulegen.

Die im § 104 b, Absatz 6, erwähnten Lehrlinge können über ihr Ansuchen und mit Zustimmung der betreffenden Genossenschaft die Gesellenprüfung auch vor einer genossenschaftlichen Prüfungskommission ablegen.

Pomocnicy mają prawo zdawać egzamin dodatkowo i powtarzać go po upływie najmniej pół roku.

Dem Gehilfen steht das Recht zu, die Prüfung nachzutragen und nach Ablauf wenigstens je eines halben Jahres zu wiederholen.

§ 104 e*).

Pomocnikom, którzy ukończyli należycie okres nauki przed wejściem w życie tej ustawy, przysługuje prawo poddania się dobrowolnie egzaminowi na czeladnika.

§ 104 e.

Gehilfen, welche vor der Wirksamkeit dieses Gesetzes die Lehrzeit ordnungsmässig geendigt haben, steht das Recht zu, sich freiwillig der Gesellenprüfung zu unterziehen.

**) obowiązuje od 16 lutego 1908 (art. III, ust. wpraw.).*

§ 105.

3. Przepis szczególny.

Wyjątki, na jakie miałyby się pozwolić na podstawie § 74 a, ust. 3, tudzież art. VI i VII ustawy z dnia 16 stycznia 1895 Dz. u. p. L. 21, którą zastąpiony został § 75, względnie ustawy z dnia 18 lipca 1905 Dz. u. p. L. 125, następnie § 94, ust. 4, § 95, ust. 2, § 96 a, ust. 2, 3 i 4 i § 96 b, ust. 4, muszą być w każdym z osobna przypadku ogłaszane w dziennikach urzędowych i co roku podawane do wiadomości Rady państwa.

§ 105.

Die auf Grund des § 74 a, Alinea 3, ferner des Artikels VI und VII des an Stelle des § 75 getretener Gesetzes vom 16 Jänner 1895, R. G. Bl. Nr. 21, beziehungsweise des Gesetzes vom 18 Juli 1905, R. G. Bl. Nr. 125, des § 94, Alinea 4, des § 95, Alinea 2, des § 96 a, Alinea 2, 3 und 4, und des § 96 b, Alinea 4, zu bewilligenden Ausnahmen sind in jedem einzelnen Falle in den Amtsblättern kundzumachen und alljährlich zur Kenntnis des Reichrates zu bringen.
